

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 1.50 din

V zamejstvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, dne 12. januarja 1939

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadružna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Svoboda — pogoj prijateljstva med narodi

Buri, nasledniki holandskih naselnikov v Južni Afriki, so tudi pri nas znani. Celo zelo priljubljeni so postali v časih svoje triletnje vojne zoper Angleže v letih 1898—1902. Bojevali so se pač za svobodo, majhen narod kakega dobrega pol milijona duš, bojevali celo nekaj časa z uspehom, pa tudi pozneje, ko je spričo angleške premoči bil njihov poraz že gotov, še zmeraj z veliko vztrajnostjo in srditostjo. Ni čuda, da so si s tem bojem pridobili sočustvovanje mnogih svobodoljubnih slovenskih ljudi. Celo v slovenščino je prišla beseda bur (boer = kmet), in sicer kot oznameno za nadomestne rezerviste nekdanjega kranjskega pešpolka. Da smo prav Slovenci bili tako vneti za Bure, ni čuda. Kajti pokazali so, kaj premore tudi majhen narod, če je trden in odločen in če se zaveda svoje samostojne narodne biti. Tako so celo pomagali marsikateremu Slovincu, da je odvrget tisto manjvrednostno zavest, ki so mu jo vcepljali tuji gospodje in domači hlapci, in ki nas je delala poslušne podložnike zdaj tega, zdaj onega gospodarja...

Povedali smo, da so Buri potomci holandskih naselnikov. Vendar govorijo danes popolnoma svoj, samostojen jezik, ki ga imenujejo sami »afrikaanse«. Holandsčina je sicer nedvomno osnova tega jezika. Toda v teku dobe je privzela ta »afrikaansčina« mnogo novih besed, deloma iz francosčine — med prvimi naselniki je bilo tudi precej hugenotov — deloma iz angleščine, deloma tudi iz jezikov afriških domačinov. Razen tega se je tudi zaradi krajevne razdalje in političnih meja razvijala precej samostojno. Ko so namreč zasedli Angleži leta 1815. Kapsko kolonijo, so bili Buri — tedaj jih je bilo šele 27.000 — docela odrezani od svoje matice, ki se niti ni dosti brigala zanje, in razvijali so se popolnoma samostojno do precej številnega malega naroda, ki šteje danes okoli milijona duš.

Z Angleži so imeli Buri nemalo sporov in bo-

jev. Največ zaradi imperialistične politike prvih. Zadnji in najhujši je bil v tako imenovani burski vojni. To vojno so Buri sicer zgubili. Toda Angleži niso narod, ki bi se ne bil iz zgodovine ničesar naučil. Zaradi svojega tesnosrčnega gospodarskega centralizma so zgubili pred poldrugim stoletjem bogate Združene države v Ameriki. Poslej se jim kaj takega ni več zgodilo, čeprav je Velika Britanija danes precej večja, kakor je bila kedaj prej. Kajti zmeraj so radi dali tudi podjarmljenim narodom čim večjo svobodo. Tudi Buri. Buri so se mogli razvijati popolnoma svobodno, gojiti svoj jezik in svojo narodno omiko — narod nekako milijon ljudi! Danes imajo eno popolno vseučilišče, a razen tega sta še dve pretežno burski. In tako se je zgodilo, da so šli trinajst let po svojem porazu Buri popolnoma prostovoljno v vojno za Angleže in zoper Nemce. In še lani je izjavil burski general Smuts, ki se je svoje dni bil zoper Angleže, a je danes člen vlade velikebritanskega južnoafriškega dominiona, da bodo Buri zmeraj stali ob zvezni Veliki Britaniji.

Poleg Burov je v Južni Afriki tudi mnogo angleških naselnikov. Po zakonu sta angleščina in afrikaansčina enakopravni. Ker se ta zakon dejansko izvaja in spoštuje, zato tudi ni jezikovnih sporov. Vendar pa Buri zato niso postali narodno brezbržni, kar bi kdo pričakoval, zlasti spričo precejšnje sorodnosti obeh jezikov. V tem pogledu je značilen tale dogodek.

Opazovalec

Same besede

»Večernik« piše dne 4. t. m.:

Slovensko vprašanje je niz problemov, ki so mednarodnega, to je zunanjepolitičnega značaja. Ti pro-

Slovensko društvo

Mesečni sestanek ljubljanskih udov bo v torek 17. t. m. ob 20. uri v Trgovskem domu, Gregorčičeva ulica.

Predaval bo g. Janez Grahor o temi: Slovenska kultura.

Po predavanju debata.

Vabimo vse ljubljanske ude, da se sestanka udeležijo.

Ljubljanski pododbor Slovenskega društva.

16. lanskega decembra so slavili Buri stoletnico svoje velike zmage nad kafrskim kraljem Dingaanom. K svečanostim je prišel tudi zastopnik južnoafriških Angležev. Pozdravil je Bure v angleščini. Pa ni mogel govoriti, tolikšen hrup je nastal. Pri tako domači, zaupni svečanosti svojega naroda in svojih vzorov pač niso hoteli Buri slišati drugega jezika na svoji zemlji.

A tole je še bolj značilno. Zastopnik Angležev je bil omikan in olikan človek, gentleman v vsakem pogledu. Nadaljeval je svoj govor v afrikaansčini. Sedaj pa spet ni hotelo biti burnega pozdravljanja Burov kraj.

In zastopniki obeh narodov so se ločili v popolnem soglasju, v medsebojnem spoštovanju, tistem spoštovanju, ki je osnova pravičnosti in izhaja iz pravice, tistem spoštovanju, ki ga ne more biti brez popolne enakopravnosti med svobodnimi ljudmi.

blemi še niso rešeni, ampak predstavljajo samo provizorij. Ako pa hočemo rešiti zunanje probleme slovenskega vprašanja, je prvi pogoj, da rešimo najprej notranji problem, to je dokončni položaj našega naroda v okviru kraljevine Jugoslavije. O tem, kako

Dr. Jos. Regali:

Ob dvajsetletnici slovenske „Narodne galerije“

(Nadaljevanje.)

Če bo »Narodna galerija« oficializirana, se bo to poznalo pri nabiranju umetnin, za katere bo vsakdo zahteval višjo ceno, če jih prodaja javni korporaciji, kakor pa, če jih prepušča svobodni slovenski kulturni ustanovi zaradi **pravstvene dolžnosti**, da pomaga stvari. **Mecenska nagnenja**, ki jih pri nas ni veliko, bodo izginila — ravno **svobodno društvo** »Narodna galerija« je dosegla v tem pogledu prve uspehe — denarnih darov posameznikov, ne podaritev umetnin ne bo. Ne bo pa tudi ne prispevkov **drugih** slovenskih občin, ne denarnih zavodov, ne podjetij, vsaj ne v znatnejši meri.

Če bo v odboru »Narodne galerije« šest uradnih zastopnikov, bo svobodno voljenih odbornikov le pet, ker je predsednik čisto zase. Društvena **avtonomija** bo trpela. Danes pošiljajo javne korporacije take zastopnike, jutri pa čisto drugačne, lahko pa tudi take, ki s slovensko oblikujočo umetnostjo nimajo stika.

Vse kar je »Narodna galerija« dosedaj dosegla, je dosegla kot **svobodna združitev**. Vsi darovalci in mecen, ki so dosedaj podprli »Narodno galerijo«, so imeli pred očmi svobodno umetnostno slovensko ustanovo. Bistva »Narodne galerije« že zaradi tega ne gre izpreminjati.

Javne korporacije imajo **dolžnost**, da podpirajo kulturne ustanove. Razumljivo bi še bilo, če bi zahtevale javne politične korporacije, če prispevajo denarna sredstva in dajo umetnine v varstvo, nadzorstvo nad delom v odboru »Narodne galerije«. Za to bi pa zadostovalo, če bi banovina, mestna občina in škofijski ordinariat imeli zastopnike **zunaj** odbora kot posebno

institucijo, ki bi nadzorovala finančno poslovanje odbora in gledala na to, da se z umetninami, ki so njih last, pravilno ravna. Z nabiranjem umetnin, raziskovanjem umetnin in organizacijo zbirk, pa bi se naj baval le odbor »Narodne galerije«, ki bi bil svobodno izvoljen izmed kvalificiranih rednih udov »Narodne galerije« po kvalificiranih rednih udih, ki imajo vse lastnosti v smislu § 4. društvenih pravil.

To izjavo sem prebral z **vsem poudarkom**. Čutil sem, da sem jo **dolžan podati**, ker sem bil izmed ljudi, ki so društvo »Narodno galerijo« ustanovili, **edini** še v odboru. Bukovca že 15 let ni bilo več v odboru, R. Jakopiča tudi že 10 ali pa še več let ne, Iv. Franke je bil pa že zdavnaj pokopan. Za moje stališče se ni nihče izrečno zavzel. Predsednik dr. Windischer je dal na glasovanje svoj predlog, da postanejo zaupniki dr. Marušiča in dr. Puca odborniki društva »Narodne galerije«, ki jih mora občinski zbor izvoliti, zraven dveh zastopnikov ordinariata, ki si pa sam ni postavil prav nobenih zahtev in sta mu bila dva odbornika prav za prav vsiljena. Predlog dr. Windischerja je bil sprejet z veliko večino. »Narodna galerija« je s tem prenehala biti vseslovenska svobodna umetnostna ustanova. Dr. Iz. Cankar, dr. Mal, dr. Stele in M. Sterni so dali svoja odborniška mesta na razpolago. Jaz seveda nisem imel zaradi **načel ničesar več iskati v takem odboru** »Narodne galerije«, ne glede na to, da je bila ost obrnjena posebno zoper mene in sem bil jugoslovenom največji »kamen izpodtlake«. Zdi se mi pa, da sem kol zadnji izmed tistih, ki smo društvo ustanovili, zapustil bojišče na časten način.

Poskusil sem pa vendar še preprečiti, da ne bi takratni režim spravil »Narodne galerije« čisto podse. Ker bi bilo v novem odboru šest »virilistov« in med njimi štirje režimski ljudje (zastopnika škofijskega ordinariata bi zastopala slovensko

smer, zaradi česar je dr. Cankar zahteval, da pri-deta tudi ta dva »virilista« v odbor) in pa pet na obnem zboru svobodno voljenih odbornikov, je šlo za to, da bi bili ti svobodno voljeni odborniki slovensko usmerjeni. Predlagal sem zato, da naj odbor obnemu zboru predlaga pet v naprej določenih oseb, predvsem mlajše umetnostne zgodovinarje in kakšnega mlajšega oblikujočega umetnika, čeprav po mojem prepričanju pri »Narodni goleriji« ne smejo odločevati samo znanstveni umetnostno-zgodovinarski sestavi. Med mlajšimi umetnostnimi zgodovinarji, ki so bili izšolani pri dr. Cankarju, ni bilo nobenega jugoslovena, slikarja in kiparja France in Tone Kralj, ki sem ju omenil, sta bila tudi po slovensko usmerjena. Zoper ta moj predlog se je oglasil dr. L. Lajovic, češ da ne gre, da bi »majorizirali« obnem zbor glede omenjenih petih odbornikov. V resnici pa ni šlo za kakšen diktat odbora, ampak le za odborov seznam kandidatov kot je v društvenem življenju v navadi. Sklepalo se o mojem predlogu pri seji ni, pač pa moj predlog **ni bil brez pomena**, ampak je zadosti vplival, kar se je pokazalo na obnem zboru 14. V. 1934. Jugosloveni, tudi tisti, ki so bili že dotlej v odboru, so najbrž upali, da bodo peteri, na obnem zboru svobodno voljeni odborniki, njihovi pripadniki, tako da bi imeli izmed 11. odborniških mest skupaj s štirimi dr. Marušičevimi in dr. Pučevimi »virilisti«, kar devet.

Na zadnje je pri tej seji še J. Zorman kot upravnik »Narodne galerije« čutil potrebo, da se je začel spotikati nad dr. Cankarjevim sestavkom v »Zborniku za umetnostno zgodovino«, priobčenem 1. 1935., ko je bila zbirka »Narodne galerije« po izpolnitvi z zgodovinskimi umetninami vnovič odprta. Dr. Cankar je v tem sestavku kritično obdelal dotedajšnje delo društva »Narodne galerije« in ugotovil pomanjkljivosti zbirke ter je ugotovil, da je bilo poslovanje pri »Narodni ga-

Modno blago

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ščetke, krojaške in šiviljske potrebščine kupite

n a j u g o d n e j e p r i

Peteline, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovaga spomenika

naj se to vprašanje reši, danes ne morejo več obstajati dvomi. Kakor vsak drug narod, zahtevamo tudi Slovenci popolno spoštovanje naše narodne bitnosti in vse, kar iz tega dejstva logično samo po sebi izhaja. Prva zahteva pa je, da moremo sami odločati o svojih domačih zadevah in sami razpolagati s svojimi materialnimi sredstvi v svoj napredek in dobrobit. Položaj, v katerem moramo za vsako najmanjšo stvar, ki se pa ustvari končno le iz naših lastnih sredstev, moledovati kakor za neko miloščino, je trajno nevzdržen in za narod nečasten. Prav tako nečastno in nevzdržno je dejstvo, da se moramo z naporom vseh sil braniti tendenc, ki v svobodni državi, ki je prav tako naša kakor naših bratov, sploh ne bi smele obstajati. Takega in podobnega bi mogli navesti še mnogo z vseh področij našega narodnega življenja.

Zavlačevanje rešitve teh problemov je za nas nevarno ne samo iz notranjih, ampak tudi iz zunanjih ozirov. To je edino realno dejstvo; vsako nasprotno mišljenje je zmotno. Najbolj zmotno med vsemi pa je mišljenje, ki ga skušajo v teh dneh širiti nekateri izmed nas, da zahteva mednarodni položaj odgoditev reševanja teh notranjih problemov. Ne, resnica je prav nasprotna, da ta položaj rešitev celo terja kot neizogibno nujnost, kajti le če bodo popolnoma rešene in do konca razčiščene vse naše notranje zadeve, bomo lahko mirno in brez bojazni zrlji nasproti vsem zunanjim dogodkom in razvojem, pa naj bodo kakršni koli.

Vsakemu bralcu »Slovenije« so take in podobne misli prav do dobra znane. Od prve svoje številke jih je oznanjal naš list. Samoosebne so za vsakega pravega slovenskega človeka. Seveda, zgolj te splošne besede še niso dovolj. Potrebujemo podrobne obrazložitve, trdnega programa za vsa polja narodne dejavnosti. Že tako radi zavijajo in nategujejo besede tisti, ki jim njih osnovna in načelna misel ni všeč. Tembolj tam in takrat, kjer jim dajejo zaradi svoje splošnosti opore. Zato smo se mi zmeraj tudi prizadevali, da smo dali vsem našim zahtevam kar najbolj določno in jasno vsebino. Deklamacij, da je treba naše notranje vprašanje že kedaj rešiti, je bilo več kot dovolj. Od vseh strani jih je bilo slišati, s tistimi rednimi presledki, ko je kak »državnik« razglasil, da so vsa notranja vprašanja dokončno rešena. Tak »dokončni« naš odrešenik je bil na primer Peter Živ-

ković, za katerega se je sedanji izdajatelj »Večernika« prav hudo ogreval v tistih časih, ko je bil še na oblasti. A bilo je seveda takih odrešenikov pred njim. Uspeha pa ni bilo nikoli drugega, kakor da sta postali naše notranje vprašanje in naša stiska za vsako »rešitvijo« še bolj zahomotani.

Torej, kakor rečeno, treba bo bolj določnega programa, izdelanega v vseh podrobnostih, če naj verjamemo v spreobrnitev. Dvomimo pa, če ga bodo učakali od te strani. Saj se je prav »Večernik« prekljal nedavno tega z dr. Kramerjem, ki mu je zaradi zveze z dr. Mačkom menda postal vse preveč »separatist« in zatajevalec jugoslovenske misli.

Sicer je pa pri vsej stvari najbolj mikavno to, da so nas razglašali za izdajalske slovenoborce prav zaradi istih besed, ki jih danes razglašajo »Večernik« kot svoje politično vodilo. In razglašali so nas tisti ljudje, ki so bili svoje dni tudi okoli »Jutra« in ki so danes okoli »Večernika«.

Ameriška svetovna razstava in mi

»Trgovski list« od 9. t. m. ponatiskuje svoj sestavek od lanskega leta, v katerem je opozarjal na važnost letošnje ameriške svetovne razstave in pozival, da se začne takoj s pripravami zanjo, in pravi:

Kmalu bo leto dni, ko smo napisali to opozorilo in danes moremo konstatirati, da je bilo naše opozorilo zaman. Skoraj vse leto se ni nihče brigal za ameriško svetovno razstavo, sedaj, ko je že skoraj prepozno, pa se na hitro roko pripravljajo razstava našega oddelka. Seveda se na hitro roko ne da storiti mnogo, in že naprej moremo reči, da bo zopet kedaj zamujena lepa prilika, da bi se uveljavili v velikem svetu. Koliko bo še takšnih zamujenih prilik?

Čudimo se pa tudi, da se kar dekretirajo razni odbori, ki naj organizirajo razstavo. Ali se ne bi enkrat prepustilo tudi gospodarskim ljudem samim, da oni poskrbe za organizacijo?

Čudno je nadalje to, da se je monopolizirala prodaja izdelkov v rokah »Srbsko-amerikanske izvozne in uvozne družbe«, ki si menda prav nič ne želi, da bi sodelovali pri prodaji domačih izdelkov naši rojaki v Ameriki, čeprav poznajo vse trgovske navade v Ameriki vse boljše kakor gospodje pri omenjeni družbi v Belgradu. Tudi našim ljudem bi se prilegel »business« in ne samo privilegirancem v Belgradu. Ali se naši poslanci res nič ne zanimajo za tako važne zadeve, ampak jih preprosto prepuščajo eni osebi, da ta potem ukrepa po svoje?

Radovedni smo, koliko bo prišlo v Slovenijo od 7.800.000 din, ki so namenjeni za stroške razstave, in kdo bo prejel podporo za razstavo?

Mi bi to poročilo dopolnili s pripombo, da pač ne bo zboljšanja, dokler ne bo dana mogočnost, da mi Slovenci na takih razstavah svoje stvari razstavljamo sami.

Naše gospodarstvo v preteklem letu

»Trgovski list« podaja v svoji 1. letošnji številki pregled našega gospodarstva v lanskem letu, pri čemer poroča tudi o našem »živahnem zakonodajnem delu«, ki ga takole označuje:

4. Snovanje zbirke. Kaj in kako naj bi bilo.

»Narodna galerija«, če naj bo res slovenska, ne sme biti nekakšen pokrajinski muzej. Mogoče je nevarnost, da kaj takega postane ali pa ostane. Odvisno je to od ljudi, ki jo vodijo in upravljajo. Tudi če ostaneta smer in načelo »Narodne galerije« čisto slovenski, pa bi bile v nji zbrane v glavnem samo umetnine iz sedanje dravske banovine, bi bila »Narodna galerija« navadna pokrajinska zbirka, ki bi po nemarnem nosila ime slovenske narodne galerije. Že ko sem še kot študent razširjal misel slovenske umetnostne galerije, in pozneje, ko sem sestavljal pravila za društvo »Narodno galerijo« in ves čas, kar sem bil v društvenem odboru, mi je stala pred očmi vseslovenska umetnostna galerija. Pa ne zaradi kakšnega plitvega narodnega šovinizma, ampak zaradi posebne in samosvoje podobe, ki jo je moralo imeti umetnostno ustvarjanje na ozemlju od Gospe svete in Lipnice do Kopra in Reke ter od Ziljske doline in Čedad do Sotle in Kolpe. Kakor ima to ozemlje svoj posebni zemljepisni značaj in svoje posebne podnebne razmere, tako mora imeti tudi človek, ki v teh posebnih, po naravi danih okoliščinah živi, svojo duhovno vsebino in svoje posebnosti v umetnostnem podajanju. To posebno umetnostno podobo naj bi odkrila »Narodna galerija« in s tem zadostila resnici in pravici, da ne bi ostala ta podoba, ki jo je ustvarila vrsta umetniških rodov v preteklih stoletjih, skrita in zavržena. Dajala bi pa naj moč prihodnjim rodovom za umetnostno ustvarjanje, ki naj bi bilo organsko in v zvezi z izročilom zemlje in ljudstva, narodu pa naj bi vlila zavest, da ima za seboj duhovno zgodovino in da je bil soustvarjalec zahodno evropske umetnosti in kulture, ne pa narod hlapcev brez zgodovine. »Narodna galerija« bi naj po mojih mislih bila absolutna in najmoč-

Poleg tega pa so vse te uredbe imele neprikrito centralistično tendenco, ki je paralizirala njih pravi učinek. Posebno se je pokazala ta tendenca pri ustanavljanju raznih fondov, zlasti pri cestnem fondu, pri poskusu popolne monopolizacije tiskovin, pri centralizaciji dobav itd.

Ta centralistična tendenca je posebno zadela Slovenijo, ki je že tako preživljala vsa zadnja leta zaradi zaporednih slabih letin težko gospodarsko krizo. Kakor se je konstatiralo na seji banovinskega sveta v Ljubljani, je morala povečati Slovenija svoj uvoz žita in moke od 6.000 na 10.000 vagonov, kar pomeni zvišanje izdatkov za 200 milijonov dinarjev. Že tako pa je bila Slovenija močno prikrajšana pri državnih dajatvah. Zadostuje, če navedemo le to, kar se je konstatiralo na seji banovinskega sveta, da je morala banovina zvišati šolsko doklado od 26 na 35 odstotkov zato, ker ji država ni plačala svojega dolga v višini 8,8 milijona din.

Tudi glavno breme za sanacijo zadružništva je morala prevzeti banovina in z obligacijskim posojilom v višini 65 milijonov din so se ji povečali banovinski dolgovi na 137,69 milijona din. Za Slovenijo, ki že tako plačuje 95 odstotkov banovinskih doklad, medtem ko znašajo te drugod v državi le 25 odstotkov, je to prav težko breme. Posebno še, če pomislimo, da pride na glavo prebivalca v vsej državi 580 din samoupravnih doklad, v Sloveniji pa 1056 din.

Nič ne bi rekli, če bi se vsaj drugače storilo nekaj več za Slovenijo. Pa celo v številu državnih nameščenecv je Slovenija zapostavljena. Da iz obilice primerov navedemo le enega.

Slovenija je že za pošto ministrstvo ena najbolj aktivnih pokrajin. Kljub temu pa je v belgrajski poštni direkciji za 25 poštinih uradov 1675 nameščenecv, na 356 uradov poštne direkcije v Ljubljani pa samo 1540. Posebno značilno pa je to, da se je kljub večjemu prometu na poštah znižalo število poštinih nameščenecv v ljubljanski direkciji od 1638 v letu 1932. na 1540 v letu 1937. Podobna je bila slika tudi na železnici, a tudi v vseh drugih centraliziranih uradih. V zvezi s temi ugotovitvami se tudi ne sme pozabiti, da je propadla položitev kabla iz Belgrada v Maribor, da Maribor še vedno nima podružnice Poštne hranilnice, da je Maribor še vedno brez radijske postranske postaje in da ni bilo mogoče doseči niti to, da bi izginila konjska vprega pri pošti v Mariboru. Tudi motorni vlaki so ostali v Sloveniji še nedosežena zahteva.

Naravni nasledek tega je, da je gospodarsko stanje Slovenije silno težko. Samo nekaj ugotovitev, ki so bile podane na predavanju Pedagoškega društva v Ljubljani, naj tu ponovimo. Ves dobiček večjih podjetij gre v tujino, ker so skoraj vsa v tujih rokah. Ž izvozom kapitala in z davki gre iz Slovenije na leto 750 milijonov din. Zato je prezadolženost v Sloveniji silno velika. Zato je tudi prehrana otrok mnogo pre-slaba, 60 odstotkov šolskih otrok je zaradi tega inficiranih z jetiko, nad 40 odstotkov nima normalne teže in višine.

To so dejstva in ta dejstva zgovorno govore o upravičenosti zahteve, da se nekaj več stori za Slovenijo, ki je pasivna pokrajina, vrhu tega pa z davki preobremenjena. Ti so se letos s finančnim zakonom in z raznimi novimi fondi znova zvišali. Če bi se bili ti poviški uporabili doma v Sloveniji, potem bi bili še nekako znosni, kakor se tudi mnogo manj občutijo sa-

leriji« dotlej primitivno in amatersko, namreč ne poslovanje odbora, pač pa uprave, ki v 15. letih ni napravila niti spiska svojega inventarja, čeprav sestoji ta iz večinoma nenadomestljivih vrednosti in čeprav so se (z znatnimi stroški) ponovili trije poskusi inventarizacije. Zorman se je postavil tudi na stališče, da bi mlajši ljudje ne imeli več sreče pri nabiranju gradiva kot pa starejši ter je zahteval, da se izpremene društvena pravila.

Dne 14. V. 1934 je bil na to občni zbor »Narodne galerije«. Na tem zboru sta bila na ukaz izvoljena kot zaupnika dravskega bana dr. Marušiča dr. Alojzij Gradnik in Saša Šantel, kot zaupnika ljubljanskega občinskega predsednika dr. D. Puca, dr. Verčon in dr. Šubic, kot zastopnika škofijskega ordinariata pa dr. Fr. Lukman in dr. Kimovec. Za predsednika je bil izvoljen per acclamationem dr. Windischer. Za svobodno izvoljene odbornike so pa bili izvoljeni dr. Izidor Cankar, dr. Marolt, Fr. Pretnar, dr. Stele in M. Stern. Svobodno izvoljenih pet odbornikov torej niso dobili režimovci. Pač pa je na tem občnem zboru prenehala biti »Narodna galerija« vseslovenska svobodna umetnostna ustanova po zaslugi tedanjega dravskega bana in takratnega ljubljanskega občinskega predsednika in mogoče še kakšnih drugih skritih moči. Dr. Al. Gradnik je pa pozneje dal nekdo portretirati na svoje stroške in obesiti ta portret v zbirko »Narodne galerije«, tako da dr. Al. Gradnik kot zaupnik dr. Marušiča, ni prišel le samo v odbor »Narodne galerije«, ampak kar v galerijo samo, gotovo zaradi »velikih« dejanj za slovenske ljudi in »zaslug« za slovensko oblikujočo umetnost.

Ko so l. 1935. Jeftić in njegovi podložniki v Sloveniji odleteli, novi režim ni zahteval več »virilistov« v odboru »Narodne galerije« in je društvo svobodno volilo odbornike, med njimi pa tudi Sašo Šantla in dr. Al. Gradnika! Po čegavi zaslugi se je to zgodilo, mi pa ni znano.

nejša opora slovenstva in ustvaritev naše zemlje in našega naroda, ki bi posekala z neposrednimi dokazi drugo našo dejavnost. Politična dejavnost pri nas je bila in je še danes dostikrat naravnost klavrna, tako, da mora misleč človek, ki gleda to slepmišenje in včasih tudi smešne postavke, ki se postavljajo na piedestale, in bere in posluša plohe fraz, postati malodušen. Zato naj bi vsaj na duhovnem področju nastalo pri nas nekaj takega, kar bi imelo notranjo moč in brezpogojno vrednost in bi dajalo slovenstvu npravnstveno osnovo in stvarno podlago. »Narodna galerija« naj bi za to ne bila samo zbirka gradiva za umetnostno-zgodovinsko znanost, ampak nekaj več. Odkrila naj bi lepoto in iz nje naj bi se razlival smisel za lepoto in umetnost med ljudi. Ne smela bi biti mrtev muzej starin. Prav je povedal dr. Iz. Cankar v »Zborniku z umetnostno zgodovino« leta 1935., da naj bi »Narodna galerija« izvrševala socialno funkcijo tako, da bi si obiskovalci »Narodne galerije« njene vrednote duhovno asimilirali. »Pa pa zahteva« — pravi Cankar — »mnogo žilavega dela, predavanj, tečajev itd., ker bi sicer bila galerija zatohel mavzolej in k večjemu shajališču redkih umenostnih interesentov in snobov, če ne zgolj ena izmed točk v programu lokalne turistične propagande«.

Zadnja leta o »Narodni galeriji« zunaj, da je priredila z velikimi žrtvami razstavo del bratov Šubicev, ni veliko slišati. Propaganda je zastala. Čeprav so v odboru celo časnikarji po poklicu, ni brati o njenem podrobnem delu veliko po časopisih.

Slovenska »Narodna galerija« sama na sebi ni tako majhna galerija in dosega po številu razstavljenih umetnin srednje nemške galerije, ki so nastale v zadnjih desetletjih. Je okoli 500 stvari v nji obešenih in postavljenih. Ima pa še v skladiščih precej gradiva, ki ni razstavljeno. »Neue

moupravne doklade, čeprav so že skoraj tako visoke ali še višje kot državni davek. Toda te doklade slušajo domačemu prebivalstvu in z njimi se gospodarstvo dviga. Zato tudi ni nejevolje nad primeroma visokim banovinskim preračunom, ker banovina tudi nekaj stori. Tako lepo napreduje elektrifikacija dežele, asanacija vasi, prav tako in enako se vidi na drugih poljih, da se dela.

Prav ta delavnost banovine in tudi naših mest dokazuje, kako velik blagoslov bi bil za vso deželo, če bi se samouprava vendar kedaj že uvedla.

Položaj češko-slovaške republike

»Hrvatski dnevnik« od 7. t. m. prinaša dopis iz Prage o novem položaju v češko-slovaški republiki. V prvih dneh pridobljene avtonomije so Slovaki zaradi nekakšne naravne reakcije večkrat segli čez mero in mejo. Odpor proti Čehom je bil oster, zlasti proti tistim češkim uradnikom in drugim nameščencem, ki se jim v dvajsetih letih službovanja med Slovaki ni zdelo, da bi se bili naučili slovaščine. Mnogi med njimi so se tudi obnašali nedemokratsko in protislovaško. Zato je razumljivo, da so Slovaki zlasti v prvih dneh tako ljubosumno poudarjali svojo samostojnost in samobitnost. Sicer pa zdaj Čehi sami priznavajo napake, ki so jih zakrivali njihovi centralisti, ko so nekateri hoteli kar utajiti obstoj slovaškega naroda. Medtem so se strasti pomirile. Oba naroda vidita, da sta navezana eden na drugega. Dober vtisk je napravilo na Slovake, da je predsednik dr. Hácha obiskal Hlinkov grob. Simbolično je izrazil dr. Hácha zblížanje z besedami: »Želimo, da bodo Tatere naše kakor tudi vaše, a Praga doba vaša kakor tudi naša.« Te besede je dopolnil predsednik slovaške vlade z željo, da bo ob medsebojnem razumevanju in sodelovanju vsak gospodar na svojem.

Medtem pa skuša spraviti Nemčija Češko-Slovaško bolj in bolj v svoje politično in gospodarsko območje. Sedanji spori med Madžari in okupiranimi Slovaki so povzročili napetost, v kateri posreduje Nemčija. Nemčija bržkone Madžarov zoper Slovake ne bo podpirala. Nič manjša ni napetost med Prago in Varšavo. Čehi so zlasti razkačeni zaradi nastopanja poljskih oblastev proti tješkim Čehom. Ob meji med Poljsko in Slovaško se delajo že utrdbe. Pa tudi v Karpatski Ukrajini, kakor se imenuje sedaj pod nemškim pritiskom in vplivom Podkarpatske Rusije, se pripravlja velik načrt za politično in gospodarsko delo, ki povzroča Poljakom skrb. V glavnem mestu Karpatske Ukrajine Chustu se nahaja nemški vojaški pribočnik, a tudi Rusija in celo Japonska sta zaradi tega postavili v Chustu svoje konzulate.

V tem sporu postaja bolj in bolj očitno, da bodo Slovaki šli zoper Poljake. Pa tudi v češki javnosti se slišijo glasovi, da se je treba nad Poljake »maščevati«. Poljski poslanik v Pragi je že posredoval zaradi pisanja čeških listov o poljski Ukrajini. Češko-Slovaška je danes primorana voditi politiko v popolnem soglasju z Nemčijo. Zato pa imata Poljska in Madžarska skrb, ki jih do večera nista imeli, ko še nista bili v večji bližini Nemčije in ko ju je samo skrbelo, da dobita čim več od raztrgane Češko-Slovaške.

Zakonodaja v češko-slovaški republiki

Dne 7. t. m. je izšla v Pragi naredba, kako se bodo poslej razglašali zakoni v češko-slovaški republiki. Zakoni se bodo izdajali v »zbirkah«. Vsaka zbirka se bo izdala posebej in samostojno numerirala. Prvi del bo izšel v češčini, drugi v slovaščini, tretji pa v uradnem jeziku Karpatske Ukrajine. Vsako besedilo zase bo avtentično, to se pravi, za razlago smisla in namena dotičnega zakona edino odločilno.

To je v tem primeru tem bolj važno, ker je šele s tem dejansko in do kraja izvedena popolna enakopravnost Čehov, Slovakov in Podkarpatskih Rusov. Sicer je treba priznati, da je tudi že doslej bila v češko-slovaški republiki priznana vsaj v načelu slovaščina kot dejanski državni jezik s tem, da je bilo tudi slovaško besedilo zakonov avtentično za vso državo takrat, kadar je bil tisti zakon predložen državnemu zboru v slovaščini. Ker pa je bila seveda velikanska večina zakonov predložena v češčini, je pomenilo vendarle to načelno priznanje slovaščine kot državnega jezika v praksi dejansko zapostavljanje slovaščine.

Kakor je znano, je bilo v Avstriji samo nemško besedilo zakonov avtentično. Vlada je sicer prevajala zakone na vse avstrijske jezike, toda kadar je nastal dvom, je bilo zmeraj treba poseči slovenskemu, češkemu ali poljskemu pravniku po nemškem besedilu. Dejansko je bila s tem dana nemščini veljava državnega jezika navzlic tistemu znamenitemu določilu § 19. avstrijske ustave, da so vsi jeziki enakopravni, določilo, ki se je dejansko preziralo in malilo tudi od avstrijskih oblasti. Po pravici torej nenemški narodi v Avstriji niso bili zadovoljni, in navsezadnje so razdrli državo, ki jih je za zakonito določeno in dano pravico prikrajševala in skušala ogoljufati.

Poljska in ukrajinsko vprašanje

Ko se je v zadnjem času pojavilo ukrajinsko vprašanje, se je čutila najbolj prizadeta poleg Sovjetske Rusije — Poljska, ki v svojem državnem telesu hrani močno ukrajinsko manjšino, katero nepristranski strokovnjaki cenijo na osem milijonov.

Ukrajinsko vprašanje, oziroma osnivanje samostojne ukrajinske države, pa v današnjih razmerah ne bi pomenilo za Poljsko samo izgube velikega ozemlja in osem milijonov ljudi, na katere se tako ne more popolnoma zanesti, ampak predvsem nevarnost tretjega velikega soseda. Že če danes pogledamo na geopolitični položaj Poljske, moramo ugotoviti, da ima poleg neugodne lege proti severnemu morju predvsem nevarno vlogo, da leži med dvema velikima državama, s katerima pa se po svojih osnovnih političnih prizadevah ne more, oziroma ni mogla trajno in dosledno vezati. Na eni strani Nemčija, ki se je v zadnjem času izoblikovala v izrazito in močno evropsko velesilo, na drugi strani pa Sovjetska Rusija, ki ji Poljska prav tako po številu kakor tudi obsegu ne more nuditi nobenega ravnotežja. Med tema dvema sosedomi je kolebala oficijelna poljska politika, kakor tudi vsa mogoča poljska politična gibanja, ki so nastajala doma.

Mnogi so s tem prav radi gledali svobodo in

okretnost poljske zunanje politike, vendar se mi zdi, da imajo prav tisti, ki v tem gledajo usodno povezanost poljskega ozemlja v vprašanju Nemčija—Sovjetska Rusija in da vidijo v tem le avtomatsko delovanje te usodnosti, ki bo Poljsko nujno in vedno gnala v naročje enemu izmed obeh močnih sosedov.

Iz tega je popolnoma jasno, da Poljska ne bo mogla prenesti osnivanja tretje močne države na svojih mejah, še posebej ne v misli, da bo mlada država nujno zaveznica enega izmed obeh močnih sosedov.

Da je bilo vprašanje Ukrajine vedno zelo pereče, dokazuje tudi zamisel osvoboditelja Poljske maršala Pilsudskega, v katerem je mogoče še najjasneje dozorela misel o veliki in močni Poljski. Ko je Pilsudski v rusko-poljski vojni v letih 1919. do 1920. osvojil celo Kijev, se je resno bavil z načrtom, da osnuje veliko Ukrajino, ki bi pod pokroviteljstvom Poljske nudila močno sredino med Nemčijo in Rusijo. Čeprav so vsi biografi Pilsudskega to njegovo misel na eni strani tolmačili samo kot geslo proti Sovjetski Rusiji, na drugi pa kot romantično misel bivšega bojevnika za delavske pravice in samoodločbo narodov, vidimo danes, da je imel Pilsudski v marsičem prav.

Pripombe s pota

Lansko leto, malo pred svojo zgodnjo smrtjo, je opisal češki pisatelj Karel Čapek v obširni knjigi svoje »Popotovanje na sever«. Ta opis je nekakšno romanje pripadnika visoko omikanega malega naroda k prav tako visoko omikanim trem malim skandinavskim narodom, Dancem, Švedom in Norvežanom. Nekaj živostvarnih navedkov iz te knjige podajamo v naslednjem.

Uredništvo.

Kakšna ustvarjalna sila je v človeški naravi! Kakšno otroško veselje ob slikanih, izrezljanih, tolkljanih, vezanih in tkanih rečeh. Od Fidžijskih otokov pa do tečajnika je prav za prav isto: človek ni samo zato, da se hrani, ampak da upodablja svet in da ustvarja stvari zaradi njih lepote in svojega veselja. Toda danes ne rezlja več nakitov in podob, danes popravlja svoje motorno kolo ali pa zajema iz časnikov svojo omiko. Kaj hočete, to je napredek.

Medtem gredo gore v vsej svoji lepoti mimo nas, tu žareče kakor krone, tam oblačne in temne; mnogokatera je samotna in nenavadno izražena osebnost, medtem ko si druge podajajo roke in so zadovoljne, da tvorijo pogorje. Vsaka ima drugačen obraz in si misli svoje; povem vam, narava je izredno individualistična in daje vsemu, kar ustvarja, osebnost; žal da mi ljudje nimamo dovolj smisla za to. Še dobro, da damo vsaki gori njeno lastno ime, kakor ljudem. Stvari so, medtem ko imajo osebnosti razen tega še svoje ime; ta gora se imenuje Rota, ona Sandhorn in tako naprej. Gore, ladje, ljudje, psi in zalivi imajo svoja imena; samo to jih označuje kot osebnosti.

Vem, z besedami se ne da tu nič opraviti; z besedami se da govoriti o ljubezni ali cveticah na polju, ne pa o skalah. Mar je mogoče izraziti postavbo in obliko gore z besedami? Gotovo, govorimo o fantastičnih obrisih, divjih vršacih, mogočnih gmotah in podobnem, toda to ni pravo. S

„Dejanje“ v letu 1938

Po prestatku »Doma in sveta« v letu 1937 je kazalo, da bomo ostali brez slovenske revije dominsvetove smeri. Že dalj časa je poleg literature dobivalo v »Domu in svetu« izraza tudi sodobno in sproščeno gledanje katoliških kulturnih delavcev na različna vprašanja, ki jih postavlja čas in ki na nje ravno katoliški kulturni delavec, če se zaveda svojega položaja, ne sme molčati. Tudi poštenje izpovedovanja njegove misli je danes bolj ko kdaj prej potrebno, in sicer v vsej brezobzirni odkritosrčnosti. Taka pogumna odkritosrčnost pa je zadevala zaradi posebnega zgodovinskega položaja slovenskega katolicizma ob vedno nove ovire. In prav pri tem delu se je krog dominsvetovcev vedno bolj združeval, tako da je ta družina predstavljala ne samo sodelavce neke revije, ampak tudi sklenjen krog, ki sta ga združevala katolicizem in svojsko pojmovanje nalog in pravic katoliškega kulturnega delavca med Slovenci. Rast te skupine se je začela po vojski, posebno izrazit podatek pa je ta usmerjenost dobila v zadnjem desetletju.

Z dogodki, ki so se razvili po 1. številki jubilejnega petdesetega letnika, je družina, ki je revijo s svojim delom v prvi vrsti vzdrževala, prišla ob svoje glasilce. To pa je bil prvi vzrok, da se je po brezuspešnih naporih za likvidiranje sporov zbral nov krog, ki je pričel izdajati »Dejanje«. Ker ta revija kaže odločno in jasno slovensko usmerjenost, menim, da je prav, če njeno delo podrobneje opišem tudi v »Sloveniji«.

Ko leži pred nami prvi letnik te nove revije, moramo priznati, da je kljub omejenim stranem postala že v prvem letu svojega življenja pomembna in potrebna slovenska revija. Ob vsaki številki

smo znova začutili, kako so nje stališča in nje pogledi včasih globoko različni od drugih na katoliški, pa tudi na drugih straneh. Bilo nam je pogosto v veliko olajšanje zlasti to, da smo videli v vsem njenem delu kot osnovno potezo prizadevanje za popolno poštenost in odkritosrčnost, ki ju je danes med nami na vseh straneh — priznajmo si — zelo malo.

»Dejanje« je združilo lepo vrsto dominsvetovcev, pa tudi novih, mlajših sodelavcev, obenem pa je revija navezala živahne stike z mladimi gibanji drugod. Že v prvem programatičnem članku je pokazal Edward Kochek osnovno vrednoto, ki jo nje revija postavi človekovo osebo in njeno poslanstvo prav v sodobnem svetu in s posebnim ozirom na slovenskega človeka, ki se premalo zaveda samega sebe, svojih pravic in dolžnosti. To svoje stališče je še razširil v članku **Kultura in Slovenci**, kjer zahteva med Slovenci tako kulturo, ki v nobenem ustvarjalnem trenutku ne bo odpadla od celotne slovenske resničnosti, v članku **Človek proti samemu sebi**, kjer analizira usodno zavračanje človeka in njegovih osebnih vrednot v današnjem svetu in nasledke: zrušitev človeškega reda in uničevanje človeka sploh. Iste problematike predvsem v slovenskem svetu se dotika v odlomkih **Iz dnevnika**.

Pri obravnavanju tega vprašanja iz današnjega sveta se je pokazala neka sklenjenost in neki skupni vidik vseh sodelavcev. V bistveno istem duhu so napisani še značilni članki Franceta Vodnika **Tragika osebnosti** in dr. Gosarja **Zapiski na robu**. Prav tako zadevajo v jedro današnjih razmer tudi na Slovenskem članki X. Y. Načelnik kristjani in Katoliški človek, ki sta oba usmerjena proti napačnemu razumevanju načela edinosti med katoličani in ki poudarjata, da to načelo ne zahteva brezobzirne nadvlade enega

Staatgallerie« v Monakovem, ki je bila odprta leta 1919., ima tudi samo okoli 250 del. Schaackova galerija v Monakovem tudi ne več. Seveda pa sedanja slovenska »Narodna galerija« še davno nima zbranega vsega tistega slovenskega umetnostnega gradiva iz preteklih časov, ki spada vanjo in ki ga mora na ta ali drugi način pridobiti, kar bo pa vsak dan težje, ker lahko to gradivo izgine ali pa postane nedostopno. Pred vsem manjkajo baročne umetnine iz Štajerske, n. pr. slike slovenjgraške šole I. A. Straussa, kar je nedopustljiva pomanjkljivost. Manjka tudi baročno kiparstvo iz Štajerske, pa tudi iz Kranjske ga bi bilo lahko več in boljšega. Gledati bi bilo treba na to, da bi dobili tudi vsaj kakšno maloto iz Slovenske Koroške, kjer je sicer težko za domače stare umetnine; mogoče bi se dal dobiti kak ostanek gotike. Iz slovenske Koroške ni zunaj kopij fresk z Jezerskega in nekoliko Pernhartovih del ničesar. Prav tako ni iz Primorske zunaj nekaterih slik Josipa Tomineca — da so saj te, je zasluga dr. Mesesnela — zgodovinskega gradiva v »Narodni galeriji«. Po večini so zgodovinska dela, ki so v »Narodni galeriji« iz prejšnjega kranjskega ozemlja. Vzrok je ta, da je bilo to gradivo najlaže dostopno, ker je bilo že v »Narodnem muzeju« in v ljubljanskem škofijskem muzeju ter pri spomeniškem uradu zbrano in tudi najbolj raziskano. Malo ali pa skoraj nič pa niso raziskana tista slovenska umetnostna dela, ki so jih ustvarili umetniki slovenskega pokolenja v preteklih stoletjih v tujini. Ta dela, ki imajo znatno umetnostno kakovost, spadajo v slovenski umetnostni krog, če niso njih ustvarjalci izgubili stika s slovensko domovino in niso utonili v tujem svetu, posebno pa tista, ki se jih ne drži izrazito tuj element, ampak imajo nekakšen nadnarodni ali pa mednarodni izraz in vsebino, kakor n. pr. dela slikarja Franceta Kavčiča. (Dalje prihodnjic.)

Najboljše šivalne stroje

ADLER

za dom in obrt ter posamezne dele ter kolesa kupite pri

PETELINC

LJUBLJANA

za vodo, blizu Prešernov. spomenika

Večletno jamstvo! — Pouk v umetnem vezanju brezplačen

samim ibesedami ne moreš niti kakor s palcem pogladiti slemena, niti kakor s prstom prijeti najvišjih grebenov niti ne blaženosti ootipati njihovih robov, razpok in gladin; z besedami ne moreš kakor z dlanjo otipati razčlenjenost gora, njihne koščene hrbtenice, njihovih mogočnih udov in žilavih vezi, njihovih strašnih tilnikov, pleč in zaledij, njihovih rok in stegen, nog in kolen, njihovih sklepov in mišic; kakšna anatomija, kakšna lepota! Kakšna krasna gola goved je to! Rečem vam, vse to se da z očmi gledati in prijemati, kajti oči so božje orodje in najboljši del možganov; občutljivejše so od prstov in ostrejšje od vsakega noževga rta; kaj vse se da z očmi zajeti, toda besede, ah, besede niso za nič.

Morebiti se bo naš planet kedaj ohladil; ali pa bomo skrbeli mi ljudje za to in spremenili naš svet v take razvaline, da ne bodo niti galebi več kričali nad vodami; toda če se tudi razrežemo na kose, veličine sveta ne moremo razdreti. Vem, to ni nobena posebna tolažba; v slabih časih živimo, in skrbi se oklepajo srca; toda svet je velik.

Ne vem, kaj imajo narodi zmeraj s svojo veličino in močjo; no, no, le ne počite od samega napuha! Tu sem si ogledal tri narode — pravijo, da so majhni; in glej, dobro so si uredili, in če bi naštevati popolne stvari, tedaj bi jih dobili tu precej več kakor v največjih zemeljskih kraljestvih. Pa je vendar tudi tukaj zgodovina napletla več ko dovolj sovraštva, ropanja in vojskovanja; nič od tega ni ostalo, bilo je za nič. Ljudje bodo že nekoč prišli do spoznanja, da se nobena zmaga ne splača; in če že potrebujemo junakov, tedaj je lahko to majhen zdravnik iz Hammerfesta, ki se vozi v severni noči s svojim motornim čolnom od otoka do otoka, kjer ravno rodi kaka žena ali ječi otrok. Zmera bo prostora dovolj za popolne

Vsak zaveden Slovenec naj bo naročnik „Slovenije“!

samega tipa katoliškega človeka, ki bi se uveljavljal pred vsem na dokritnarnem področju in onemogočal vsakega drugega, marveč da nam dokazuje vsa zgodovina Cerkve, kako so posamezniki na zelo različne, včasih kar nasprotno si načine uveljavljali iste vrednote v prostoru, ki so bili vanj postavljeni. O istih vprašanjih je spregovoril Stanko Cajnkar v svojem pisanem članku **Iz krščanske filologije**. Bogo Grafenauer je podal bistvo načela nasilja, ki se pojavlja v današnji dobi, in ugotovil, da je vprašanje oprostitev človeka iz duhovno in stvarno organizirane podreditve vprašanje njegove notranje urejenosti in uveljavljanja njegove elementarne vrednosti v svetu.

Bogate razglede na slovenska in splošna vprašanja so pisali tudi Jakob Šolar, ki je analiziral razvoj svojega domačega kraja v zadnjih petdesetih letih, France Vodnik, ki je napisal zanimive članke k razvoju slovenskega knjištva v dobi impresionizma, ekspresionizma in sodobnega literarnega prevrata (K novi stvarnosti, Prevrednotenja) in polemiko z Vidmarjem o vrednosti preloma dominsvetovcev z »Domom in svetom« in o vidikih pri presojanju kulturnega dela. To vprašanje je bilo res potrebno razjasniti.

Zanimivi in važni so prispevki Jožeta Lampreta (Tvarno-duhovna struktura župnije Ribnica na Pohorju), Viktorja Smoleja (Politika in kultura, Vtiski iz Poljske), I. Pirkoviča (Človek in sodobna podoba stvarstva), B. Grafenauerja (Mednarodni položaj slovenskega ozemlja, Iz starega v novi prostor), Jožeta Eržena, dr. Jenka, Janeza Logarja, Lojzeta Serajnika (Koroška pred novimi dogodki), dr. Trofenika in Jožeta Zemljaka. Omeniti moramo še dva prevoda, članek, ki ga je poslal Maritain in odlomek Rougemonta (O skupnem merilu kulture).

in hrabre može, tudi tedaj ko bodo utihnili vojni bobni.

Čistimo svoj jezik

Nekaj nepotrebnih tujk in nadomestilo zanje

Dovršiti, končati
izdaleka, daleč, od daleč
jadikovati, tarnati
kratiti, krajšati, skrajšati
ljut, hud, oster, srdit
nanizati, zvrstiti, nabrati
neprilika, težava, sitnost
neumoren, neutrudljiv,
neutruđen
ostalina, zapuščina
pozvan, poklican
pozvati, poklicati
požuriti, pospešiti
požurnica, pospešnica
preglavico (Kopferbre-
chen!) delati, beliti si
glavo
pribaviti, preskrbeti

prikaz, opis
prištediti, prihraniti
prošlost, preteklost
protiviti, nasprotovati
provaliti, vlomiti
procvit, razcvet
procvitati, razcvitati se
procena, cenitev
smel, drzen, srčen
steči zasluge, pridobiti za-
sluge
trzavica, trenje
uspelo mu je, posrečilo se
mu je
uteha, tolažba
vzduh, zrak
vzdusje, ozračje
životopis, življenjepis

Mali zapiski

Prepovedan list

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti št. 43. tednika »Obrtnički vjesnik«, ki izhaja v Zagrebu.

Nov list.

Z novim letom je začel izhajati nov list »Mlada Brazda«. Hoče biti glasilo absolventov kmetijskih šol, potreben in hvalevreden namen v teh časih stiske za slovenskega kmeta in njegove otroke. Očitno je list šteti za naslednika mesečnika »Brazde«.

Izjava ministra P. Jovanovića

»Slišali ste, da nekateri politiki govorijo in zahtevajo nekakšne avtonomije. Take zahteve lahko postavljajo drugi, ne pa mi Južnosrbijanci. Srbija je samo del v srcu, ki se imenuje Jugoslavija. Zločinec je vsakdo, ki se drzne usmerjati naše ljudstvo v to smer; vsem tem bomo mi zaklicali: roke proč!« (iz »Južne Srbije«)

V Skoplju zidajo

V Skoplju so te dni dozidali pošto poslopje, ki je veljalo 10 milijonov dinarjev. Kakor smo že poročali, zidajo doli tudi veliko poslopje za železniško postajo, ki bo stalo nad 100 milijonov dinarjev.

Prepovedan praznik.

Nemške oblasti so prepovedale praznovati Sv. tri kralje. Ta dan so morale biti odprte vse trgovine, in vsi nameščenci in delavci so morali delati.

Ob usodnih dogodkih v letošnjem marcu je revija pozvala vse Slovence v smislu svojega programa k novi ureditvi slovenskega duha, ki naj se izvrši v pluralističnem smislu s pristajanjem na vsem skupne vrednote in načela.

Zanimiv je bil tudi literarni del, ki je proti koncu leta dobival vedno več prostora. Pojavila so se nova imena Severin Šali, Jože Brejce, Andrej Kolar, Helena Jaklič, Janez Tominec in Jožko Jurač. Objavljali so pa tudi Kastelic Jože, Edvard Kocbek, Leopold Stanek, Cene Kranjc, Jože Udovič, Anton Vodnik in France Vodnik. Prevode iz češčine je objavljala dr. Tine Debeljak, iz francoščine pa je preveden odlomek iz Bernanosovega romana Dnevnik podeželskega župnika. Tudi v leposlovnem delu je torej imela revija dovolj dobrih prispevkov.

Kot novost je uvedla rubriko **Dokumenti**, kjer so bile objavljene važne izpovedi in pričevanja o sodobnem političnem in kulturnem položaju.

V zelo bogatih in pestrih **Pregledih**, pisanih z ostrim čutom za aktualnost, so pisali Jeršič, Zemljak, Vrabec, Gradišnik, Grafenauer, Smolej in drugi o dogodkih, ki so to leto vznemirjali in spreminjali evropsko obličje in o vprašanjih, ki so ob njih vznikala. Tako so bili naročniki v kratkih pregledih informirani o vseh bistvenih straneh politične problematike.

Kritični del ni zaostajal. Najboljše so uedvomno kritike dr. Lina Legiša, (zlasti Dva romana Slovenske Matice, Golija: Pesmi, Vodušek: Ivan Cankar!), ki so pisane v stilu nekega kramljanja o knjigah, pa znajo poiskati vse njene važnejše poteze. Dalje kritike Franceta Vodnika, Janeza Logarja, Vlada Novaka, I. Pirkoviča, Tineta Logarja, Gradišnika, Muska in grb.-a, ki bi med njegovimi kriti-

Zgodovina se ponavlja

Londonški dopisnik švicarskega dnevnika »National Zeitung« navaja glede na sedanji angleško-nemški spor zaradi pomorskega oboroževanja:

Iz obravnave v spodnji zbornici: »Storil sem, kar sem mogel, da bi jasno izrazil občutje te dežele, toda reči ne morem, da je bilo mnogo odmeva na drugi strani, in želel bi, da bi mogel govoriti z večjim upanjem kakor govorim.« Navedek iz Chamberlainovega govora 19. decembra, v katerem je dejal, da čaka znamenja? Ne navedek iz izjave zunanjega ministra sira Edvarda Greya dne 10. julija 1914.

Nekaj števil iz nemškega gospodarstva.

Leta 1937. je najela Nemčija troje notranjih posojil v skupnem znesku 2,35 milijard mark. Lani pa še četrto v skupnem znesku 6,7 milijard mark.

Izvoz iz Velike Nemčije je znašal lani 5,6 milijard mark, medtem ko je znašal leta 1937. še 6,3 milijard.

Predavanja o vprašanju slovenskega kmeta

Dne 18. januarja priredi Jugoslovanska strokovna zveza javno predavanje v dvorani Delavske zbornice. Predaval bo župnik Jože Lampret. Naslov predavanja: Tvarna in duhovna stran slovenskega kmeta. Predavatelj bo imel o tej vsebini dvoje predavanj. Drugo predavanje se bo vršilo v februarju.

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnege čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tednika »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustrezno nam je tudi z naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozarjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

kami opozoril na skoraj nekoliko preveč strnjeno, ostro naglašeno obravnavanje Grivčevega Kneza Koclja.

Iz vsega objavljenega spoznamo, da stoji revija na za nas resnično novem realističnem stališču, da so njeni prijemi morda med slovenskimi najbolj realni, ker je njeno presojanje človeka posvečeno celotni duhovno-telesni človeški realnosti. V tej točki so se, kot kaže pregled, pogledi vseh sodelavcev najbolj strinjali. »Delovno torišče v Dejanju« ni namenjeno le kakemu določnemu krogu, ampak vsem Slovincem, ki priznavajo krščanske življenjske vzore, posebno tistim, ki stoje na stališču osebne kulture, demokratičnih načel, socialne pravičnosti in samovlade narodov. Z vsem svojim prijemom se uvršča revija v lista mlada in obetajoča gibanja v sodobnem svetu, ki hočejo s stvarnimi in neposrednimi prijemi realnosti, z dejanji urejati stvarni svet in duhovnega človeka. In te metode misli in dela moramo brez pridržka priznati. **Tudi slovenske razmere morejo z njimi ogromno pridobiti.** Poleg tega pa je treba poudariti, da je to edina revija ljudi, ki priznavajo duhovno realnost, ki je resnično svobodna. Ni treba torej še posebej poudarjati njene potrebnosti.

Veseli nas, da misli izhajati v prihodnjem letu v povečanem obsegu in z razširjenim krogom sodelavcev. Revijo že zaradi njene slovenske usmerjenosti in zaradi njene resnične aktualnosti toplo priporočamo.

U. G.

Vabilo našim bralcem

Vse naše prijatelje in bralce vabimo, da upoštevajo v prvi vrsti trgovine in podjetja, ki oglašajo v našem listu.

Opozarjamo pri tem, da sprejemamo oglase samo od domačih podjetij.